

ניטור רמת האלימות והתנהגויות סיכון בבתי הספר על-פי דיווחי תלמידים

נתונים מתוך סקר ניטור אלימות והתנהגויות סיכון
תשפ"ב, בהשוואה לנתוני שנים קודמות

אוקטובר 2022

רקע ומטרות

האלימות בבתי הספר היא אחת מהתופעות החשובות העומדות במרכז סדר היום הציבורי.

סקר לניטור רמת האלימות בבתי הספר עוקב לאורך שנים אחרי תופעות של אלימות בקרב תלמידי בתי הספר במטרה לזהות מגמות שינוי לאורך זמן.

- **הדיווח הנוכחי מתבסס על נתונים שנאספו בקרב מדגם ארצי מייצג של תלמידי כיתות ד'-י"א בחודשים מרץ-יולי 2022, בשנת הלימודים תשפ"ב.**
- **נתונים אלו מושווים לנתוני עבר שנאספו בשנים 2009 – 2019 (שנות הלימודים תשס"ט – תשע"ט).**
- **סקר ניטור האלימות מתבצע אחת לשנתיים*. מועד הסקירה הבאה: תשפ"ד.**
- **דיווח זה הוא השביעי בסדרה והוא מתמקד בדיווחי תלמידים על קורבנות לשורה של התנהגויות אלימות בביה"ס, לצד דיווחים על התנהגות בסיכון ועל תחושת מוגנות בביה"ס.**

*הסקר הנוכחי הועבר 3 שנים אחרי הפעימה הקודמת, בשל הקורונה

ממצאים עיקריים

- בשנת 2022 תופעת האלימות במערכת החינוך בישראל ממשיכה להיות רווחת מאוד.
- כל תלמיד שלישי (35% מהתלמידים) נחשף למקרה של אלימות מילולית (קללות, העלבות, שפה בוטה) וכל תלמיד חמישי (21% ו-17% מהתלמידים בהתאמה) נחשף לאלימות חברתית (חרם, הפצת שמועות, רכילות או הדרה) ואלימות מתונה (איומים, דחיפות, פגיעה פיזית).
- ככל שתופעת האלימות חמורה יותר כך הדיווחים עליה הם בשיעורים נמוכים יותר. יחד עם זאת, גם הדיווחים על אלימות קשה (קבלת מכות חזקות, איום בנשק חם או קר, סחיטה ועוד) שכיחים באופן יחסי (8% מכלל התלמידים).
- התבוננות כללית בנתונים לאורך השנים תשס"ט-תשפ"ב מעלה כי במרבית המדדים שנבחנו נרשמה מגמת שיפור, דהיינו הפחתה של היקף התקריות האלימות במערכת החינוך בישראל.
- כאשר מסתכלים על נתונים משתי שנות המדידה האחרונות, תשע"ט ותשפ"ב ניתן לראות כי בכיתות ד'-ו' בחברה היהודית נרשמה הרעה ברוב המוחלט של מדדי האלימות לעומת זאת, בכיתות ז'-יא' נרשמה במרבית המדדים יציבות.

חשיפה לאלימות, השוואה בין תשע"ט לתשפ"ב על פי שלבי גיל

כיתות ד' - ו'	כיתות ז' - ט'	כיתות י' - י"א	
◆	◆	◆	אלימות קשה**
◆	◆	◆	אלימות מתונה
◆	◆	◆	אלימות חברתית
◆	◆	◆	אלימות דיגיטלית
◆	◆	◆	אלימות מילולית
◆	◆	◆	חבורות אלימות
◆	◆	◆	מעשי בריונות
◆	◆	◆	אלימות מינית**
◆	◆	*	שימוש באלכוהול (שתייה לשכרה)
◆	◆	*	שימוש בסמים (שימוש במריחואנה)**
◆	◆	◆	אלימות מצד הצוות**
◆	◆	◆	אלימות כלפי הצוות**
◆	◆	◆	הבאת נשק קר לביה"ס**
◆	◆	◆	הימנעות מהגעה לביה"ס**
◆	◆	◆	פנייה לגורמי תמיכה וסיוע
◆	◆	◆	תחושת מוגנות
◆	◆	◆	מאמצי בית הספר במניעת אלימות

◆ יציבות (שינוי של -2% עד +2%) ◆ שיפור קל (3% בכיוון החיובי) ◆ הרעה קלה (3% בכיוון השלילי)
 ◆ שיפור ניכר (מעל ל-3%, לחיוב) ◆ הרעה ניכרת (מעל ל-3%, לשלילה)

* נושאים אלו לא נכללו בשאלוני כיתות ד'-ו' ** שינוי של 2% ומעלה סווג כמשמעותי

חשיפה לאלימות, השוואה בין תשע"ט לתשפ"ב : על פי שלבי גיל ומגזר-שפה

דוברי ערבית			דוברי עברית			
י' - י"א	ז' - ט'	ד' - ו'	י' - י"א	ז' - ט'	ד' - ו'	
◆	◆	◆	◆	◆	◆	אלימות קשה**
◆	◆	◆	◆	◆	◆	אלימות מתונה
◆	◆	◆	◆	◆	◆	אלימות חברתית
◆	◆	◆	◆	◆	◆	אלימות דיגיטלית
◆	◆	◆	◆	◆	◆	אלימות מילולית
◆	◆	◆	◆	◆	◆	חבורות אלימות
◆	◆	◆	◆	◆	◆	מעשי בריונות
◆	◆	◆	◆	◆	◆	אלימות מינית**
◆	◆	*	◆	◆	*	שימוש באלכוהול (שתייה לשכרה)
◆	◆	*	◆	◆	*	שימוש בסמים (שימוש במריחואנה)**
◆	◆	◆	◆	◆	◆	אלימות מצד הצוות**
◆	◆	◆	◆	◆	◆	אלימות כלפי הצוות**
◆	◆	◆	◆	◆	◆	הבאת נשק קר לביה"ס**
◆	◆	◆	◆	◆	◆	הימנעות מהגעה לביה"ס**
◆	◆	◆	◆	◆	◆	פנייה לגורמי תמיכה וסיוע
◆	◆	◆	◆	◆	◆	תחושת מוגנות
◆	◆	◆	◆	◆	◆	מאמצי בית הספר במניעת אלימות

◆ יציבות (שינוי של -2% עד +2%) ◆ שיפור קל (3% בכיוון החיובי) ◆ הרעה קלה (3% בכיוון השלילי)

◆ שיפור ניכר (מעל ל-3%, לחיוב) ◆ הרעה ניכרת (מעל ל-3%, לשלילה)

* נושאים אלו לא נכללו בשאלוני כיתות ד' - ** שינוי של 2% ומעלה סווג כמשמעותי

סיכום

- לפי דיווחי התלמידים, ארבע תופעות האלימות המתרחשות בבתי-הספר בשכיחות הגבוהה ביותר הן: אלימות מילולית (35%), אלימות חברתית (21%), אלימות מתונה (17%) ואלימות מינית (13%).
- ככלל, ככל שתופעת האלימות חמורה יותר כך הדיווחים עליה הם בשיעורים נמוכים יותר.
- ככל ששלב הגיל גבוה יותר, כך נרשמים פחות דיווחים על התרחשות מרבית סוגי האלימות.
- זאת, למעט אלימות מינית, שתיית אלכוהול ושימוש בסמים - בתופעות אלו ככל ששלב הגיל גבוה יותר, כך שיעור המדווחים גבוה יותר.
- ככל ששלב הגיל גבוה יותר, כך תחושת המוגנות בקרב התלמידים גבוהה יותר ואילו מאמצי בית הספר למניעת אלימות נתפסים כפחותים יותר.
- ככלל, תלמידים בבתי ספר דוברי ערבית מדווחים בשיעור גבוה יותר על מרבית התופעות השליליות שנבדקו בשאלונים, בהשוואה לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית.
- עם זאת, ניכר כי לאורך השנים הפערים בין מגזרי השפה נמצאים במגמת צמצום. מגמה זו מתרחשת בכל שלבי הגיל.

המלצה

- אף על פי שלאורך השנים נרשמו מגמות מתמשכות של ירידה בהיקף האלימות במערכת, תופעת האלימות במערכת החינוך בישראל ממשיכה להיות רווחת מאוד.
- סקר ניטור אלימות, כשמו כן הוא, עוקב אחר תופעות האלימות במערכת החינוך אך איננו מספק למערכת מידע על אפקטיביות תוכניות התערבות לטיפול באלימות.
- בדיקה שיטתית של אפקטיביות התערבויות לשיפור האקלים הבית-ספרי תוכל לסייע למערכת החינוך לזהות מה עובד ומה לא עובד ועל ידי כך, לסייע למערכת להתמודד באופן אפקטיבי יותר עם תופעת האלימות.